

Drone Gazeteciliğinin Haber Değerine Katkısı ve Türkiye Pratiği

Drone Journalism's Contribution to News Value and Turkey Practice

Muzaffer Şahin, Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: musahin@gazi.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

Drone Gazeteciliği,
Drone ve Haber Değeri,
Türkiye'de Drone
Gazeteciliği.

Öz

Drone ile çekilen fotoğraf ve videolar haber değerine ilave katkılar sağlamaktadır. Drone'un habere kuşbakışı, haber değeri kriterlerindeki yenilik, ilgi çekicilik, kompozisyon ve görsellik unsurlarını ileriye taşımaktadır. Drone gazeteciliği dünyada giderek yaygınlaşmaktadır. Havacılık güvenliği ve kamu güvenliğini çok yakından ilgilendirmesi nedeniyle sivil havacılık otoriteleri drone kaydı, drone pilotluğu ve uçuş izni gibi konularda yasal düzenlemeler yapmaktadırlar. Türkiye'de de son yıllarda gazetecilikte drone kullanımı artmaktadır. Özellikle haber ajansları haber toplamada drone kullanımına daha çok yer vermektedir. Türkiye'de 2018 Eylül ayı itibarıyla, medya sektöründe 75 civarında drone kullanılmaktadır. 2018 yılının Ocak-Eylül döneminde drone ile yapılan 65 haber incelenmiştir. Drone fotoğraf ve videolarının yer aldığı haberlerin yüzde 60'ını güncel sıcak gelişmeler, yüzde 40'ını ise doğa, çevre, manzara ve mimari konular içermektedir. Bu makale, drone'un haber değerine sağladığı katkıları değerlendirmektedir ve Türkiye pratiğini nicel içerik analizi yöntemi ile ortaya koymaktadır.

Keywords:

Drone Journalism,
Drone and News
Value, Drone
Journalism in
Turkey.

Abstract

Photos and videos taken with the drone provide additional contributions to the news value. Drone news from the bird's eye are moving forward news value criteria in the innovation, interest, fascination and visual elements. Drone journalism is becoming increasingly widespread in the world. Civil aviation authorities make legal arrangements for drone registration, drone piloting and flight permits, as they concern aviation security and public safety very much. In Turkey, drone journalism and drones for news collection have been popular in the past few years, especially amongst news agencies. Also in Turkey as of September 2018, nearly 75 drones are used in the media sector. For the purposes of this research, 65 news with drone have been examined in January-September 2018. While 60% of all drone photography and videography amongst these news stories were about most recent or breaking news, 40% of the remaining drone media pieces contained nature, landscape, scenery and architectural issues. This article reviews and evaluates contribution to the news value of drone and its Turkey practice with the help of quantitative content analysis method.

Giriş

Drone ya da diğer adıyla İnsansız Hava Araçları (İHA) ile gökyüzünden haber görüntüsü toplamak habere yeni bir bakış açısı getirmiştir. Drone, tasavvuf şairi Nesimi'nin¹ söylediği “Kah çıkarım gökyüzüne seyredirim alemini, kah inirim yeryüzüne seyredirim alem beni” dizelerindeki soyut metaforun adeta somutlaşmış hali gibidir.

İnsansız Hava Araçları (İHA) üretimindeki gelişmelerin başlangıcı askeri amaçlı güdümlü füzelere kadar dayanmaktadır. Günümüzde pek çok alanda hizmet vermeye başlayan drone'lar gazetecilikte, haber toplama sürecinde yaygın kullanıma geçmektedir. Drone'larla toplanan haber fotoğraf ve videoları yeni bakış açısı ile haber değerine önemli katkılar sağlamaktadır. ABD'deki bazı gazetecilik okullarında, yeni medya bölümlerinde, drone gazeteciliği dersi programlara dahil edilmektedir. Önemli haber kanalları ve haber ajansları; CNN, BBC, AP, Reuters, AFP, Itar-Tass, Xin-Hua, Kyoto vd. drone kullanımına geçmişlerdir. (Şahin, 2018: 184) CNN'de birkaç düzineyi aşan drone ve iki drone pilotu ile hizmet verilmektedir (Chamberlain, 2017: 2)

Drone, gazetecilikte haber değeri kavramına ilave katkılar sağlamıştır. Haberin “yenilik” unsurunu “yeni bakış açısı” ve “görsellikte yenilik” ile desteklemiştir. Haber tanımlarına bakıldığında zamanlılık, yenilik, ilginçlik unsuru sıralanmaktadır. Haber, insanları ilgilendirecek zamanlı olan bir fikrin, olayın veya sorunun özetidir. (Tokgöz: 2000: 167). Haber, güncel ilginç bir olayın nesnel ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulmasıdır. (Schlapp, 2002: 17) Haber, genellikle bir olaya, fikre ve soruna dayanmaktadır. Bunlar olmadan haber yapılamaz (Hicks'ten aktaran Güz: 2005: 61). Haber ilginç olmalıdır. Haberi oluşturan hammaddenin zamana uygun olması gerekmektedir. Daha başka bir deyişle, haber şimdiki zamandır, şimdiki zamandan biraz geçmişe bakar ama genelde geleceğe döndürür (Tokgöz, 1981: 56). Bir olayın haber olması şu faktörlere bağlıdır; ilgi çekicilik, açıklık, anlamlılık, beklenti ve istekler ile uyum, beklenmeyen ve sürpriz bir içerik, süreklilik, kompozisyon, insanlar ve elit kişilerle ilişki ve negatiflik (Harcup'dan aktaran Özel ve Deniz: 2015: 879). Haber değeri tanımlarında; yeni olan, henüz yaşanan her şey önde gelen unsurdur. Haber değeri kavramını tanımlayan iletişim bilimciler R.E. Heibert, D.F. Ungrait, T.W. Bohn, J. Galtung, M. Ruge, T. Harcup, D. O'Neill, J. McGregor haber değerinin kriterlerini sıralamışlardır. Bu sıralanan kriterlerden makale konumuzla ilgili olanlar; yenilik, kompozisyon, anlaşılabilirlik, eğlence ve görselliktir.² Drone ile toplanan haberlerde görsellik ve yenilik unsurları ön plandadır. Öte yandan içeriklerde diğer haber değeri kriterlerinin varlığı da söz konusudur.

Drone'lar sıcak gelişmelerde ve güncel olaylarda, savaş, terör, doğal afetler, yangın, trafik, tren ve uçak kazaları vb. yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca doğa, çevre, turizm, manzara, yapılar vb. belgesel konulardaki haberlerde drone çekimleri yapılmaktadır. Her iki tip haber üretiminde yeni bir bakış açısıyla uçan kamera ile haber toplamak haber tüketicileri tarafından ilgi ile karşılanmaktadır. Geleneksel ve yeni medyanın yanı sıra sosyal medya kullanıcıları da farklı bir bakış açısı olması nedeniyle hızla drone'a yönelmektedirler.

1 Seyit İmadettin isimli Türk şairdir, 15. yüzyılda Bağdat ve Şam'da yaşamıştır.

<https://www.antoloji.com/kul-nesimi/hayati/>

2 <http://yenimedya.info/2018/01/09/haber-degeri/>

Drone üretimi ve satışları giderek artmaktadır, 2018 yılı pazar büyüklüğü 9 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir (Chamberlain, 2017). Drone üretimi ve kullanımındaki bu artış 2014'ten itibaren önde gelen devletlerin yasal düzenlemeler yapmalarına neden olmuştur. Yasal düzenlemeler üç aşamalı olarak uygulanmaktadır. Bunlar; drone'un kayıt altına alınması (ruhsatlandırılması), drone pilotluğu lisansı ve uçuş öncesi izin zorunluluğudur. Türkiye'de 2018 yılı Eylül ayı itibariyle Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınan İnsansız Hava Aracı (İHA) sayısı 24.866, İHA pilot belgesi sayısı 31.194'tür. Ayrıca İHA eğitimi için 27 kuruluşa yetki belgesi verilmiştir.³ Türkiye'de medya sektöründe kurumsal ve freelance olarak habercilikte kullanılan drone sayısı 75 civarında tahmin edilmektedir. Bu araştırma kapsamında 2018 yılı Ocak-Eylül döneminde drone ile hazırlanan 65 haber incelenmiştir. haberin çoğunluğunu Anadolu Ajansı (A.A) başta olmak üzere DHA, İHA, DepoPhoto ve diğer haber ajanslarının hazırlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre drone ile yapılan haberlerin yüzde 60'ını güncel sıcak gelişmeler, yüzde 40'ını ise doğa, çevre, manzara ve mimari konulardaki belgesel haberler içermektedir.

Literatür

Medya ve gazetecilik çalışmalarında drone gazeteciliği konulu içerikler ön plana çıkmaya başlamaktadır. Özellikle ABD'de drone eğitimindeki artışa paralel olarak yayınlar da artmaktadır. Chamberlain (2017) tarafından kaleme alınan Drone and Journalism isimli kitap alanda hazırlanan kapsamlı çalışmalardan birisidir. Bu eserde İnsansız Hava Araçlarının (İHA) tarihsel gelişimi, İHA sektöründe drone üretimi ve pazar durumu, drone'un gazetecilikte kullanımı, haber amaçlı drone çekimi örnekleri ve etik kodlara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Drone gazeteciliğine yönelik makale, araştırma ve eğitim dokümanları da alana katkı sağlamaktadırlar. Culver'un makalesinde (2014) drone teknolojisi, gazetecilikte drone kullanımı ve etik konular ele alınmış, etik kodlara yönelik vurgu yapılmıştır. Gallardo ve Lavín (2016) drone için İspanya pratiğini anlatmışlardır. Makale İspanya'da drone ile yapılan haberlerin yüzde 72'sinin doğal afetler üzerine olduğu kaydedilerek, haber üretiminde drone kullanıcılarının freelance olarak çalışmayı tercih ettikleri belirtilmektedir. BBC, drone gazeteciliği örneklerinin verildiği eğitim amaçlı bir video hazırlamıştır.⁴ Tompkins (2017) drone gazeteciliği ve etik kodlar üzerine bir makale yayımlamıştır. Ntalakas, Dimoulas, Kalliris ve Veglis (2017) ortak makalelerinde drone gazeteciliğinin sunduğu imkanlar ve deneyimlere değinmişlerdir. Kalsın (2016) internet gazeteciliği konulu makalesinde drone gazeteciliğine bir paragraf ayırmıştır. Kavaklı ise (2018) makalesinde drone gazeteciliğinin olanakları, zorlukları ve sınırlarına işaret etmiştir. ABD'de drone eğitiminin yaygınlaşması, eğitime dönük makale ve yayınları da beraberinde getirmiştir. Drone gazeteciliği ve hukuk⁵, drone gazeteciliğinde gelişmeler⁶, drone gazeteciliğinde etik kodlar ve sorumluluk⁷, Southern Connecticut State University Journalism drone gazeteciliği eğitimi,⁸ drone'un gazetecilik

3 <https://iha.shgm.gov.tr/public/duyurular?ID=1059000>

4 <http://www.bbc.co.uk/academy/articles/art20151007104733408>

5 <https://medialaw.unc.edu/resources/drone-journalism/>

6 <https://www.poynter.org/news/2018-drone-journalism-forecast>

7 <https://nppa.org/magazine/drone-code-ethics>

8 <http://www.scsujournalism.org/category/drone-journalism/>

haber odalarına etkileri⁹, drone'un toplumsal olaylarda, doğal afetlerde kullanımı¹⁰, drone için coğrafi işaretleme ve harita uygulaması¹¹ belli başlı çalışmalardır. Ayrıca ABD'de drone gazetecilerinin bir web sayfası oluşturularak mesleki deneyimler ve alandaki düzenlemeler paylaşılmaktadır¹². Bunun dışında uluslararası gazetecilik networkü içinde drone gazeteciliği ayrı bir branş olarak ele alınmaktadır.¹³

Alandaki yayınlar incelendiğinde gazetecilikte tercih edilen drone'ların teknolojisi, drone kullanımı, drone çekimlerinden örnekler, drone hukuku, drone kullanım talimatı, drone gazeteciliği etik ilkeleri (kodları) üzerinde durulduğu gözlenmektedir. İçeriklerdeki yoğunlaşma drone gazeteciliğinde etik kodların oluşturulmasına yönelik önerileri içermektedir.

Drone Gazeteciliği ve Haber Değeri

Haber medyanın en temel ürünüdür. Haber özünde kişileri yaşamsal olarak ilgilendiren gelişmeler ve bu gelişmelere ilişkin bilgileri içerir. Haberin nitelikleri; doğruluk, gerçeklik, nesnellik, anlamlılık, kesinlik, hızlilik, tutarlılık ve inanırılık olarak sıralanmaktadır.¹⁴ R.E. Heibert, D.F. Ungrait, T.W. Bohn'a göre haber değerini oluşturan unsurlar zamanlılık, yakınlık, sonuç, önemlilik ve insanın ilgisini çekmedir. Haber, insanları ilgilendirecek zamanlı olan bir fikrin, olayın veya sorunun özetidir. (Tokgöz: 2000: 167). Yeni teknolojiler insanın ilgisini çekmede önemli bir araç haline gelmiştir. Drone ile yapılan çekimler habere farklı bir bakış açısı getirmektedir, bu nedenle gazetecilikte haber değeri kavramına ilave katkılar sağlamaktadır. Bir olayın haber olması şu faktörlere bağlıdır; ilgi çekicilik, açıklık, anlamlılık, beklenti ve istekler ile uyum, beklenmeyen ve sürpriz bir içerik, süreklilik, kompozisyon, insanlar ve elit kişilerle ilişki ve negatifiklik (Harcup'dan aktaran Özel ve Deniz: 2015: 879). Haber değeri kavramını tanımlayan iletişim bilimciler R.E. Heibert, D.F. Ungrait, T.W. Bohn, J. Galtung, M. Ruge, T. Harcup, D. O'neill, J. McGregor haber değeri kriterlerini geniş anlamda sıralamışlardır. Sıralanan bu kriterlerden drone gazeteciliğinin haber değerine katkısı bağlamında ele alınabilecek olanlar yenilik, kompozisyon, anlaşılabilirlik, eğlence ve görsellikdir.¹⁵ Drone ile toplanan haberlerde görsellik ve yenilik unsurları ön planda bulunmaktadır.

Haber medyası büyük olayları, belli belirsiz olmayan açık olayları, normal üretim programına uyacak bir zaman dilimi içinde meydana gelen olayları, seçilip sunulması kolay olan, kolayca tanımlanabilen ve uygun görülen olayları tercih ederler (McQuail, 1994:217) Sunumu ve olayı tanımlamayı kolaylaştıran özelliği ile drone gazeteciliği bu kavramsal yaklaşımı desteklemektedir. Yine McQuail'in belirttiği gibi (1994:222) haberle birlikte sunulan görsel destek unsurları (film, ses kaydı, şema vb.) haberin inanılır kılınmasıyla ilgilidir. Drone'un bakış açısıyla, kuşbakışı çekimler ve bu yolla sağlanan görseller inanırılığı güçlendirmekte ve pekiştirmektedir. Drone'un habere kuşbakışı,

9 <https://www.dartdrones.com/blog/drone-journalism/>

10 <https://www.documentcloud.org/documents/1033415-drone-journalism-during-conflict-civil-unrest.html>

11 <http://vfrmap.com/?type=vfrc&lat=38.817&lon=-92.218&zoom=10>

12 <http://www.dronejournalism.org/>

13 <https://ijnet.org/en/blog/6-tips-succeeding-drone-journalism>

14 http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Haberin%20Nitelikleri.pdf

15 <http://yenimedya.info/2018/01/09/haber-degeri/>

haber değeri kriterlerindeki yenilik, ilgi çekicilik, kompozisyon ve görsellik unsurlarını ileriye taşımaktadır. Drone gazeteciliği ve haber değerine katkısı göstergebilim açısından fotoğraf ve video özellikleriyle ele alınabilir. Peirce'e göre görüntüsel göstergede; anlamlandırmada sapma olmaz, yorumlama farklılığı olmaz ve perspektif yanlılığı yoktur (Aktaran Fiske, 1990: 71).

Yöntem

Drone ve haber ilişkisinin Türkiye pratiğinde ele alındığı bu makalede, 2018 yılı Ocak-Eylül dönemini kapsayan 9 ayda drone ile yapılan 65 haber taranarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Yeni ve geleneksel medya ile haber ajanslarının halka açık web ve mobil sayfalarında drone ile haber için yapılan fotoğraf ve video çekimleri kaydedilmiştir. Böylece drone çekimlerinin sayı ve içerikleri hakkındaki bilgiler derlenmiştir. Derlenen veriler nicel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın soruları

Bu çalışmada aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

- 1-Türkiye'de drone gazeteciliği yapılmakta mıdır?
- 2-Türkiye'de drone gazeteciliği için sivil havacılık otoritesince ne gibi düzenlemeler yapılmıştır?
- 3-Türkiye'de drone kullanılarak haber yapma eğilimi, üretim ve içerikler nedir?
- 4-Türkiye'de drone gazeteciliğinin geleceği nasıl öngörülmektedir?

Araştırma sonuçları

Türkiye'de İHA kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Drone'un haber toplamada yarattığı yeni bakış açısı ile ilgi çekicilik unsuruna ilave katkı sağlanmaktadır. Drone haberciliği ile haber toplama tekniklerinin sıradanlaşmasının önüne geçilmiştir. Kavramsallaştırma sürecinde ise Türk Dil Kurumu (TDK) drone yerine kullanılacak Türkçe kelime için bir süre anket çalışması yapmış, seçeneklerden varılan sonuç uçangöz kelimesinin kamuoyu ile paylaşılması olmuştur.¹⁶

Araştırmanın sonuçlarına göre bulgular:

1-Türkiye'de drone kullanımı son beş yıl içinde olanca hızıyla artmıştır. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'ne (SHGM) resmi drone'lar hariç Eylül 2018 itibariyle 24.866 drone kaydı yapılmıştır. İHA pilot lisansı sayısı ise 31.194'tür. Ayrıca İHA eğitimi için aralarında üniversitelerin bulunduğu 27 kuruluşa eğitim yetki belgesi verilmiştir.¹⁷ Drone kullanımının böylesine yaygınlaştığı Türkiye'de gazetecilik de nasibini almıştır.

16 <https://www.haberturk.com/droneun-turkce-karsiligi-ucangoz-1658781#>

17 <https://iha.shgm.gov.tr/public/duyurular?ID=1059000>

Kurumsal olarak en yaygın biçimde haber ajanslarında drone kullanılmaktadır. Anadolu Ajansı (A.A), İhlas Haber Ajansı (İHA), Demirören Haber Ajansı (DHA), DepoPhoto, Reuters Türkiye ve diğer medya kuruluşları, televizyon, gazete, freelance gazeteciler ile habercilikte tam zamanlı kullanılan drone sayısının 75 civarında olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de kurumsal olarak en çok Anadolu Ajansı (A.A) tarafından drone kullanılmaktadır. Yatırım maliyetleri, işletme giderleri ve rizikolar dikkate alındığında haber ajanslarının abone gelirleri üzerinden drone giderlerini karşılama kabiliyetleri daha yüksek bulunmaktadır. Drone ile yapılan haberlerin incelenmesinde de görüleceği gibi Türkiye’de drone gazeteciliği yetkin hale gelmeye başlamıştır, özellikle 2018 yılında drone haberciliğinin önemli ve zengin içerikli örneklerine rastlanmaktadır.

2- Birleşmiş Milletler (BM) Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) kayıtlarına göre dünyada 191 ülkenin 63’ünde drone kullanımına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Hepsinde de sivil havacılık otoriteleri söz sahibidir. ABD, Rusya, Çin, Avrupa ve Türkiye’nin de dahil olduğu dünyanın 16 büyük ekonomisine sahip ülkesinde drone’lar öncelikle kayıt altına alınmaktadır (Chamberlain 2017). Türkiye’de SHGM, İHA kullanımı için 2016 yılında bir talimatname hazırlamıştır,¹⁸ zaman zaman güncelleme çalışması yapılmaktadır. SHGM’nin temel düzenlemesinin ilki drone’un kayıt altına alınmasıdır ve bu kayıt işlemleri çevrimiçi olarak SHGM web sayfasına yapılmaktadır. Böylece Türkiye’de 0,5 kg üzerindeki bütün drone’ların sahipleri tarafından sisteme kaydedilmesi zorunluluğu getirilmiştir. SHGM’nin ikinci düzenlemesi ise 0,5 kg üzerindeki tüm drone kullanıcılarının pilot lisansı alma zorunluluğudur, Drone kullanacak gazeteciler İHA eğitimi veren kuruluşlardaki programa katılarak İHA0 veya İHA1 drone pilot sertifikası almak zorundadırlar. İHA0 pilot sertifikası 0,5-4 kg arası drone’ların kullanımında gerekmektedir. İHA1 pilot sertifikası ise 4-20 kg ağırlığındaki drone’ların kullanımında zorunludur. SHGM’nin alandaki üçüncü temel düzenlemesi ise yine 0,5 kg üzerindeki drone’un uçuşu için izin alma zorunluluğudur. SHGM’nin çevrimiçi web sayfasından izin talep formu doldurularak bu süreç tamamlanmaktadır. SHGM, diğer önde giden ülkelerin sivil havacılık otoriteleri ile neredeyse eşzamanlı olarak yasal düzenlemeleri yapmaktadır. SHGM’nin İHA Talimatnamesi ile özellikle kamu güvenliği ve havacılık güvenliğini ilgilendiren hususlarda detaylı düzenlemeler yapılmıştır. Ancak gazeteciliğin kamuoyunu hızlı biçimde aydınlatmaya yönelik temel habercilik kuralı uçuş izni alınma sürecinde gecikmeye neden olabilmektedir. Bu konu üzerinde habercilik ilkeleri ve drone etik kodları bakımından sivil havacılık otoritesinin rıza paylaşımını tesis edebilecek bir çalışma yürütülebilir görülmektedir. SHGM dışında ayrıca vilayetlerde valiliklerin de drone uçuş alanlarındaki sınırlamalara ilişkin yetkileri bulunmaktadır

3-Türkiye’de habere konu olacak sıcak gelişmelerin yoğunluğuna göre 3-4 günde bir drone ile haber üretimine rastlanmaktadır. 2018’in Ocak-Eylül arasındaki 9 aylık dönemde makale konumuza yönelik olarak 65 adet drone ile yapılan haber incelenmiştir. Drone’un pahalı bir araç olması, yüksek teknoloji içermesi ve güvenlik kuralları nedeniyle kullanıcılar eğitimden geçmektedir. Drone kullanan gazetecilerin tamamı drone pilotluk belgesine sahip olmak zorundadır. SHGM, Eylül 2018 itibarıyla aralarında üniversitelerin de bulunduğu 27 kuruma drone pilotluğu eğitimi için yetki vermiştir. Eğitimde nicel ve nitel artış ile drone’un güvenli kullanım sıklığı da artacağı

18 https://iha.shgm.gov.tr/public/document/SHT-IHA_REV1.pdf

öngörülmektedir. Türkiye’de 2018’in 9 aylık sürecinde tespiti yapılan 65 drone haberine ilişkin içerikler şöyle belirlenmiştir:

Tablo1 – Türkiye’de drone kullanılarak yapılan haber sayıları ve konuları (2018 Ocak-Eylül)

Drone haber içerikleri	Drone ile yapılan haber sayısı
Terör ve savaş (Suriye)	7
Uçak kazası	1
Tren kazası	1
Trafik yoğunluğu ve trafik kazası	5
Denizde boğulma	2
Diğer güncel haberler(Açılış, tören, tatbikat, spor, tatil, konser vd)	23
Doğa, çevre, mimari, manzara	26
TOPLAM	65

Terör ve savaş konularındaki drone çekimlerinde Suriye savaşı ve bağlantılı terör olaylarına ilişkin içeriklere rastlanmıştır. Bir uçak kazası sonrasında görsel açıdan ilgi çekiciliği ve etkileyiciliği yüksek drone çekimi örneği sergilenmiştir. Yine bir tren kazasından hemen sonra yapılan drone çekimi ise habercilikteki hız ilkesine uyularak sığağı sığağına servis edilen bir görsel olma özelliğine sahip bulunmaktadır.

Uçak kazası haberi ve drone kullanımı: Trabzon’da, Ocak 2018’de, Pegasus Hava Yollarına ait bir yolcu uçağı pistinden çıkıp denize doğru kaymış ve denize düşmesine az bir mesafe kala çamura saplanıp durabilmiştir. Kazanın sabaha karşı drone ile alınan görüntüleri İhlas Haber Ajansı tarafından paylaşılmış, ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarınca yoğun ilgi ile kullanılmıştır.¹⁹ Ölüm vakasının olmadığı ancak hafif yaralıların bulunduğu uçak kazası ile ilgili drone görüntüleri, habere yeni bir görsel boyut kazandırmış ve haberde ilgi çekiciliği artırmıştır. Böylece drone görüntüleri haber değerini artıran destek unsur olmuştur. Ancak uçak kazasının drone ile çekimlerini yapıp haberini hızlı bir şekilde ileten muhabirinin o an için drone uçuş izni almadığı sonradan anlaşılmıştır. İzinsiz drone uçuşunun, havalimanı güvenliğini tehlikeye soktuğu gerekçesiyle, İhlas Haber Ajansı muhabirine Kabahatler Kanunu’na muhalefetten yerel mahkeme tarafından 259 TL para cezası vermiştir. (Airliner Haber ve Airpor Haber, 2018). Kaza sonrası hava trafiğinin durdurulmuş olması ve hava trafiğini tehlikeye sokacak bir gelişme ihtimali olmamasına rağmen drone kullanıcısı gazeteciye para cezası uygulamasını önlememiştir. Böylesi sıcak gelişmelerde, drone haberciliği için uçuş izni alma süreci haberin hızlı iletilmesi kaygıları ile çatışmaktadır.

Tren kazası haberi ve drone kullanımı: Temmuz 2018’de Tekirdağ’da meydana gelen ve 25 yolcunun öldüğü tren kazasının görüntüleri çok kısa sürede Anadolu Ajansı (A.A) tarafından drone ile çekilmiş, bu haberdeki video ve fotoğraf görüntüleri drone ile çekildiği için oldukça etkileyici bulunarak ulusal ve uluslararası medya tarafından yoğun

¹⁹ <http://www.ihh.com.tr/haber-trabzonda-pistten-cikan-ucak-gunun-agarmasi-ile-birlikte-havadan-goruntulendi-703531/>

ilgi ile kullanılmıştır. A.A kamusal bir haber ajansı olduğu için drone uçuş iznine yönelik bazı prosedürleri daha pratik çözebildiği kanaati yaygındır.²⁰ Araştırma sonucuna göre incelenen 65 drone haberinin 39 adedini (yüzde 60) gün içinde yaşanan sıcak gelişmeler ve güncel haberler oluşturmaktadır.

Belgesel haberlerde drone kullanımı: Dikkat çeken bir başka sonuç ise doğa, çevre, mimari, manzara gibi geçmişte haberi yapılmış belgesel haber konularının drone görüntüleri ile tekrar edilebilmesidir. Örneğin Selçuk Efes Müzesi açıklanı, Van Akdamar Kilisesi, Pamukkale travertenleri, antik şehirler ve Türk-İslam medeniyetinin şaheseri olan tarihi camiler ve kervansaraylarla ilgili olarak drone görüntülerini içeren çok sayıda yeni haberler yapılmaktadır. Bu tür haberlerin yeniden yapılmasındaki tek etken haber değeri unsurlarından yenilik ve yeni bakış açısidir, görsellikteki yeniliktir. Araştırma sonucuna göre 65 drone çekimli haberin 26 adedini (yüzde 40) belgesel kategorideki haberler oluşturmaktadır.

4-Türkiye’de drone gazeteciliği önemli bir ivmededir ve bu ivmenin artarak süreceği tahmin edilmektedir. Drone ile güncel ve sıcak gelişmelere ilişkin haber konularının yanı sıra belgesel haber üretimi habere olan ilgiye katkı sağlamaktadır. Türkiye’de medya sektörünün kullandığı drone sayısı her geçen gün artmakta olup halen 75 civarındadır. Drone kullanımına yönelik eğitim kurumlarının sayısı önceki yıl 9 iken 2018’de 27’ye çıkmıştır. Gazetecilikte inovasyona meraklı genç kuşak drone kullanımını artırmaktadır. Drone üretim sanayindeki gelişmeler de buna eklenince drone haberciliği payını almaktadır. Türkiye’de genelde İHA eğitimi, özeldir drone gazeteciliği eğitimi, drone gazetecilerinin birlik oluşturmaları, drone etik kodlarının belirlenmesi alana yeni katkılar getirecektir.

Türkiye pratiğinde drone ile toplanan haberlerde fotoğraf veya video bilgisi olarak drone kullanıldığı belirtilmemektedir. Drone kullanılarak üretilen haberlerinin altında veya üstünde haberde drone kullanıldığı açıkça ifade edilebilir. Bu uygulama drone’lu çekimlerin farkındalığını artırır ve drone görüntülerinin drone başlığı ile arşivlemesinde kolaylık sağlayabilir.

Sonuç

Drone gazeteciliği ve Türkiye pratiğine yönelik olarak yapılan bu araştırmada son iki yıl içinde Türkiye’de drone gazeteciliğinin bir hayli geliştiğini göstermektedir. Güncel ve sıcak gelişmelerde drone ile haber yapıldığında ilgi düzeyi, izlenme ve seyredilme sayısı artmaktadır, aynı zamanda haber konusunun algılanmasını sadeleştirip kolaylaştırmaktadır. Drone’lar güncel ve sıcak gelişmelerin yanı sıra belgesel habercilikte de yaygın olarak kullanılmaktadır. Belgesel haberler, geçmişte yapılmış olsa dahi drone ile bir kez daha hazırlandığında yeni farkındalıklar oluşturulmaktadır, yeni bakış açısı ile ilgi çekmektedir.

Türkiye’de drone ile yapılan haberlerin yüzde 60’ı güncel ve sıcak gelişmelerle ilgili iken, yüzde 40’ı çevre, doğa, manzara ve mimari konulardaki belgesel haberlerden

20 <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/tekirdagda-tren-kazasi-10-olu-73-yarali/1198081>

oluştugu gözlenmiştir. Güncel ve sıcak gelişmelerle ilgili haber pratiğinde otoriteden izin alma zorunluluğu haberin gecikmesi kaygılarına neden olmaktadır. Günümüzde kamu güvenliği ve havacılık güvenliği için uçuş öncesi izin kaçınılmaz görülmektedir. Ancak, drone gazeteciliğine yönelik etik kodların oluşturulması drone gazetecileri ile uçuş izni veren sivil havacılık otoritesinin uyumu daha da kolaylaştırabilir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı (2018), Tekirdağ'da Tren Kazası, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/tekirdagda-tren-kazasi-10-olu-73-yarali/1198081> Erişim Tarihi: 10.09.2018.

Airliner Haber (2018), Drone Kullanan İHA muhabirine ceza kesildi, <https://www.airlinehaber.com/trabzon-kazasini-ilk-goruntuleyen-gazeteciye-izinsiz-ucus-cezasi/> Erişim Tarihi: 13.04.2018.

Airpor Haber (2018), Pegasus Uçağını Görüntüleyen Muhabire Ceza, <http://www.airporthaber.com/havacilik-haberleri/pegasus-ucagini-goruntuleyen-muhabire-ceza.html> Erişim Tarihi: 25.09.2018.

Chamberlain, P. (2017). *Drones and Journalism*, NY, Routledge.

Culver, K. B. (2014). From Battlefield to Newsroom: Ethical Implications of Drone Technology in Journalism, *Journal of Mass Media Ethics*, 29 (1), 52-64, DOI:10.1080/08900523.203.829679 Erişim Tarihi: 11.04.2018.

Gallardo, C., Lavín, J. Eva (2016). Uso de drones con fines informativos en empresas de televisión en España, *El profesional de la información*, 25 (2) 217-225. <http://dx.doi.org/10.3145/epi.2016.mar.08> <https://recyt.fecyt.es/index.php/EPI/article/view/epi.2016.mar.08/30271> Erişim Tarihi: 02.04.2018.

Fiske, J. (1996), *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çev. Süleyman İrvan, Ankara: Ark.

Güz, Nurettin (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Ankara: Nobel Akademik.

Hannen, T. (2015). BBC, Görsel Gazetecilik: Uçan Kameraların Kullanımı, <http://www.bbc.co.uk/academy/articles/art20151007104733408> Erişim Tarihi:06.04.2018.

İhlas Haber Ajansı (2018). Trabzon'da Uçak Kazası, <http://www.ihha.com.tr/haber-trabzonda-pistten-cikan-ucak-gunun-agarmasi-ile-birlikte-havadan-goruntulendi-703531/>. Erişim Tarihi: 18.08.2018.

İletişim Ansiklopedisi (2018). "Kavramlar: Haber Ajansları", <http://yenimedya.info/> Erişim Tarihi: 01.09.2018.

Kalsın, B. (2016). Geçmişten Geleceğe İnternet Gazeteciliği: Türkiye Örneği, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 75-94, DOI:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3267> Erişim tarihi: 05.06.2018.

Kavaklı, N. (2018). Drone'ların gazetecilikte kullanımı: Drone Haberciliğinin Olanakları, Zorlukları ve Sınırları, Erciyes İletişim Dergisi Akademia, 5 (3), 160-172.

McQuail, D. (1994). Kitle İletişim Kuramı Giriş, Çev. A. Haluk Yüksel, Eskişehir: Kibele.

Ntalakas, A., Dimoulas C., Kalliris, G., Veglis, A. (2017). Drone journalism: Generating immersive experiences, Journal of Media Critiques 3 (11), 187-199.

DOI: 10.17349/jmc117317, <https://www.mediacritiques.net/index.php/jmc/article/view/166>. Erişim tarihi: 11.04.2018.

Özel, E. K., Deniz, Ş.(2015). “Türk Basınında Gezi Parkı Eylemleri Üzerine Bir İçerik Analizi: Eylemler Nasıl Sunuldu?” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (8-36). S.876-893 http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi36_pdf/7isletme_iktisat_iletisim_kamu/korapozel_elif_sadiyedeniz.pdf Erişim Tarihi: 13.12.2017.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM), İHA Sistemleri Talimatı, https://iha.shgm.gov.tr/public/document/SHT-IHA_REV1.pdf Erişim Tarihi: 01.09.2018.

Schlapp, Herman, (2002). “Gazeteciliğe Giriş”, Işık Aygün (Çev.), Vestfalya: Eyaletler Yayınevi.

Şahin, M, (2018). Drone Journalism, 5th International Conference on Social Science and Education, (ICSER), April 20-22, Antalya, http://www.academia.edu/36658893/Drone_Journalism Erişim Tarihi: 01.09.2018.

Tokgöz, Oya (2000). “Temel Gazetecilik”, Ankara: İmge.

Tompkins, A. (2017). Drone Journalism Ethics Policy, <https://ethics.journalism.wisc.edu/2017/09/26/new-drone-journalism-ethics-policy-emerges-from-poynter-workshops/> Erişim Tarihi: 15.08.2018 .

Web linkleri

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Haberin%20Nitelikleri.pdf. Erişim Tarihi: 10.07.2018.

<https://www.haberturk.com/droneun-turkce-karsiligi-ucangoz-1658781#>. Erişim Tarihi: 10.07.2018.

<https://www.poynter.org/news/2018-drone-journalism-forecast> Erişim Tarihi: 12.08.2018.

<https://nppa.org/magazine/drone-code-ethics> Erişim Tarihi: 12.08.2018

<https://ijnet.org/en/blog/6-tips-succeeding-drone-journalism> Erişim Tarihi: 15.08.2018.

<http://www.dronejournalism.org/> Erişim Tarihi: 15.08.2018

<http://www.scsujournalism.org/category/drone-journalism/> Erişim Tarihi: 13.08.2018.

<https://www.dartdrones.com/blog/drone-journalism/> Erişim Tarihi: 13.08.2018.

<https://www.documentcloud.org/documents/1033415-drone-journalism-during-conflict-civil-unrest.html> Erişim Tarihi: 13.08.2018.

<http://vfrmap.com/?type=vfrc&lat=38.817&lon=-92.218&zoom=10> Erişim Tarihi: 17.08.2018.

<https://medialaw.unc.edu/resources/drone-journalism/> Erişim Tarihi: 19.08.2018.